

AGENCIJA ZA ZAŠTITU PRIRODE I ŽIVOTNE SREDINE

Izvještaj o radu za 2017.god.

I) PRIKAZ REALIZACIJE PROGRAMSKIH AKTIVNOSTI I ZAKLJUČAKA VLADE

1. Izrađena i usvojena Informacija o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2016. godinu, sa predlogom mjera

Informacija o stanju životne sredine predstavlja osnovni dokument kojim se daje ocjena ukupnog stanja životne sredine u Crnoj Gori, kao i preporuke u planiranju politike zaštite životne sredine. Shodno Članu 57 Zakona o životnoj sredini ("Sl. list RCG", br. 52/16), Agencija za zaštitu prirode i životne sredine Crne Gore obavezna je da izrađuje i publikuje Informaciju o stanju životne sredine u Crnoj Gori, s predlogom mjera i konkretnih aktivnosti za poboljšanje postojećeg stanja i rješavanje ili ublažavanje identifikovanih problema.

Informacija je bazirana na podacima i analizama koje Agencija za zaštitu prirode i životne sredine dobija kroz realizaciju godišnjeg Programa monitoringa po svim segmentima životne sredine. Program monitoringa na godišnjem nivou za potrebe Agencije realizuju institucije izabrane putem tenderske procedure.

2. Izrađen II Izvještaj o stanju životne sredine u Crnoj Gori na bazi indikatora

Ova obaveza Izvještavanja je definisana u članu 60 Zakona o životnoj sredini ("Sl. list CG", br. 52/16). Izvještaj o stanju životne sredine se izrađuje radi praćenja ostvarivanja ciljeva utvrđenih dokumentima iz člana 29 Zakona o životnoj sredini (strateških, planskih i programskih dokumenata vezanih za pojedine segmente životne sredine) i drugih dokumenata vezanih za zaštitu životne sredine, kao i zbog cjelokupnog uvida u stanje životne sredine. Izvještaj se izrađuje na osnovu Nacionalne liste indikatora zaštite životne sredine. Izvještaj o stanju životne sredine izrađuje Agencija za period od četiri godine i dostavlja ga Ministarstvu.

3. Izrađen Program monitoringa životne sredine Crne Gore za 2018. godinu

Na osnovu člana 55 Zakona o životnoj sredini ("Sl. list CG", br. 52/16), Agencija za zaštitu prirode i životne sredine obavezna je da predloži Program monitoringa životne sredine Ministarstvu održivog razvoja i turizma. Godišnji program monitoringa donosi Vlada Crne Gore.

U sklopu toga, Agencija za zaštitu prirode i životne sredine, shodno članu 9 Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti („Sl. list Crne Gore”, broj 56/09), priprema godišnji Predlog programa sistematskog ispitivanja radioaktivnosti u životnoj sredini.

Monitoring radioaktivnosti životne sredine u Crnoj Gori obuhvata: ispitivanje jačine apsorbirane doze gama zračenja u vazduhu, sadržaja radionuklida u vazduhu, čvrstim i tečnim padavinama, rijekama, jezerima i moru, zemljištu, građevinskom materijalu, vodi za piće, životnim namirnicama, stočnoj hrani, ispitivanje nivoa izlaganja jonizujućem zračenju (prevashodno gasu radonu) u boravišnim prostorijama i radnoj sredini.

Programom monitoringa životne sredine Crne Gore za 2018. godinu definisane su lokacije, parametri i učestalost praćenja stanja za sledeće segmente životne sredine: biodiverzitet, morski ekosistem, zemljište, vazduh, radioaktivnost i buka.

Napomena: Program monitoringa kvaliteta površinskih, podzemnih i voda za kupanje priprema organ državne uprave nadležan za hidrometeorološke poslove, a program monitoringa voda za piće priprema organ državne uprave nadležan za poslove zdravlja, u skladu sa posebnim

propisima.

4. Raspisivanje tendera i odabir institucija za sprovođenje programa monitoringa za 2017. godinu;
5. Koordinacija i praćenje realizacije programa monitoringa životne sredine Crne Gore u 2016. godini;
6. **Aktivno učešće u radu pregovaračkih struktura i priprema materijala za potrebe pregovaračkog postupka za Poglavlje 27 - Životna sredina za oblasti: Zaštita prirode, Klimatske promjene, Vazduh, More i Izvještavanje prema Evropskoj agenciji za životnu sredinu;**
7. Učešće u obukama/radionicama u cilju stručnog usavršavanja;
8. Učešće na stručnim sastancima, konferencijama i okruglim stolovima;
9. Učešće u radnim grupama koje se bave razvojem strategija, zakona, podzakonskih akata i ostalim konsultativnim procesima;
10. Učešće na sastancima vezanih za ratifikovane protokole Barselonske konvencije;
11. Učešće na sastancima Nacionalnih Referentnih Centara (NRC) za izvještavanje prema Evropskoj Agenciji za životnu sredinu (EEA);
12. Učešće u radnoj grupi koja je predviđena nacionalnim planom za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja, i izrada uputstva o zaštiti voda prilikom upotrebe pesticida;
13. Učešće u radnoj grupi za praćenje kvaliteta voda;
14. Praćenje i kontrola (mjerenje protoka i načina podešenosti) pravilnog rada polenovih stanica, praktična prezentacija rada stanica i način mjerenja kao i izveštavanja zainteresovanim subjektima i javnosti.
15. **Izrađen Izvještaj o realizaciji Nacionalne strategije biodiverziteta sa akcionim planom za period 2016. - 2020.** Shodno Članu 12 Zakona o zaštiti prirode ("Sl.list CG" 54/16) Izvještaj o sprovođenju strategije izrađuje Agencija za zaštitu prirode i životne sredine, svake druge godine, na osnovu podataka o sprovedenim mjerama iz strategije i izvještaja o sprovođenju lokalnih akcionih planova i dostavlja ga Vladi na usvajanje. Agencija za zaštitu prirode i životne sredine izradila je Izvještaj o realizaciji Nacionalne strategije biodiverziteta sa akcionim planom za period januar 2016. - decembar 2017. i dostavila ga Ministarstvu održivog razvoja i turizma.
16. **Praćenje realizacije projekta „Uspostavljanje Nature 2000 u Crnoj Gori“** Projekat identifikacije i istraživanja Natura 2000 staništa u Crnoj Gori otpočeo je 2016. godine kao IPA projekat finansijski podržan od strane Evropske Komisije. Shodno tenderskoj proceduri realizovanoj od strane Evropske Komisije za realizaciju projekta je odabrana konsultantska kuća AAM iz Mađarske. Realizacija projekta je otpočela u aprilu 2016. godine u saradnji Vlade Crne Gore sa projektnim timom AAM. Trogodišnji projekat ima za cilj identifikaciju i istraživanje područja u Crnoj Gori za potrebe definisanja predloga ekološke mreže, odnosno Nature 2000. Agencija za zaštitu prirode i životne sredine, kao korisnik ovog projekta, učestvovala je u obukama i praćenju realizacije istog tokom 2017.godine.
17. **Davanje stručnih mišljenja na zahtjev Sektora za izdavanje dozvola:**
  - **za potrebe izvoza nezaštićenih divljih vrsta biljaka i gljiva** na osnovu čl. 73. Zakona o zaštiti prirode ("Sl. list CG", br. 54/16) i Pravilnika o bližem načinu i uslovima sakupljanja, korišćenja i prometa nezaštićenih divljih vrsta životinja, biljaka i gljiva koje se koriste u komercijalne svrhe ("Sl. list CG", br. 62/10);
  - za obavljanje radnji i aktivnosti u zaštićenim prirodnim dobrima** shodno čl. 40 Zakona o zaštiti prirode ("Sl. list CG", br. 54/16).
18. **Aktivno učešće u radu pregovaračkih struktura i priprema materijala za potrebe pregovaračkog postupka za Poglavlje 27 - Životna sredina, za oblasti: Zaštita prirode, Klimatske promjene, Vazduh, More i Izvještavanje prema Evropskoj agenciji za životnu sredinu**

U okviru pregovaračkog postupka sa Evropskom Komisijom Agencija za zaštitu prirode i životne sredine i tokom 2017. dala je značajan doprinos svojim ekspertskim iskustvom i kapacitetima u pred pristupnim pregovorima, posebno u dijelu praćenja i realizacije aktivnosti definisanih Strategijom aproksimacije za Poglavlje 27 i izradi Pregovaračke pozicije za Poglavlje 27, kao i ostalim relevantnim dokumentima po ovom pitanju.

II) UČEŠĆE I REALIZACIJA PROJEKATA

1. Obuka i učešće u projektu „Razvoj turizma uz smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte“;
2. Učešće u realizaciji projekta „Nacionalni plan implementacije Stokholmske konvencije o dugotrajnim organskim zagadjuvacima“;
3. Pripremne aktivnosti u realizaciji Drugog dvogodišnjeg izvještaja o klimatskim promjenama i Treće nacionalne komunikacije o klimatskim promjenama;
4. Učešće u izradi „Izvještaj o Minamata inicijalna procjena“;
5. Učešće u izradi aplikacije za integrisano ažuriranje GHG i Inventara emisija zagađujućih materija;
6. Učešće u realizaciji projektu “Primjena i promocija koncepta održivog razvoja na AD Marina Bar-Sust-Marina“;
7. Učešće u organizaciji kajak regate rijekom Bojanom;
8. Obuka i učešće u projektu “Sveobuhvatno ekološki prihvatljivo upravljanje otpadom koji sadrži polihlorovane bifenile (PCB)“.

III) IZVJEŠTAVANJE PREMA MEĐUNARODNIM ORGANIZACIJAMA

Na osnovu Zakona o životnoj sredini (“Sl. list CG”, br. 52/16,) Agencija za zaštitu prirode i životne sredine obavezna je da saraduje sa međunarodnim organizacijama, kao i da učestvuje u radu profesionalnih mreža Evropske unije. Shodno tome, u 2017. godini od strane Agencije za zaštitu životne sredine realizovale su se sledeće aktivnosti:

- 1. Izvještavanje prema Evropskoj agenciji za životnu sredinu (EEA) o zaštićenim područjima prirode (nacionalni nivo) – Common Database on Designated Areas (CDDA)**
- 2. Saradnja sa međunarodnim institucijama (IUCN, GIZ, UNDP i dr.) i nevladinim organizacijama na polju realizacije projektnih aktivnosti**

Agencija za zaštitu prirode i životne sredine u sklopu redovnih aktivnosti realizuje saradnju sa međunarodnim institucijama (IUCN, GIZ, UNDP i dr.) i nevladinim organizacijama na polju realizacije projektnih aktivnosti po pitanju zaštite prirode kao partnerska organizacija.

3. Studija zaštite za buduće zaštićeno prirodno dobro “Orjen”

Izrađena Studije zaštite za ustanovljavanje zaštićenog prirodnog dobra „Orjen“ (finalizovana 2017. godine.)

4. Uspostavljanje web portala o zaštićenim područjima u Crnoj Gori kroz projekat „Jačanje sistema zaštićenih područja u Jugo- istočnoj Evropi“

U okviru projekta izradila se web aplikacija www.prirodainfo.me sa bazom podataka i mapom za zaštićena prirodna dobra (kategorije: Strogi rezervat prirode, Nacionalni park, Posebni rezervat prirode, Park prirode, Spomenik prirode i Predio izuzetnih odlika) što predstavlja obavezu Agencije na osnovu Zakona o zaštiti prirode ("Službeni list Crne Gore", br. 54/16) kao i shodno Pravilniku o bližem sadržaju i načinu vođenja registra zaštićenih prirodnih dobara, kojim se pored tvrdo ukoričene knjige propisuje vođenje Registra i elektronskim putem. Ovom aktivnošću se uspostavio portal koji je unaprijedio dostupnost podataka o zaštićenim područjima u Crnoj Gori.

5. Učešće u Realizaciji projekta u okviru ORF Fonda "Regionalna mreža za upravljanje informacijama o biodiverzitetu i izvještavanje (BIMR)" u saradnji sa GIZ-om

Kroz projekat „Regionalna mreža za upravljanje informacijama o biodiverzitetu i izvještavanje (BIMR)” koji ima za cilj jačanje kapaciteta partnerskih institucija u regionu koji su potrebni za ispunjavanje zahtjeva Konvencije o biodiverzitetu (CBD) i EU Direktiva o pticama i staništima tokom 2017. realizovane su sledeće aktivnosti: Izrađena je početna procjene sistema za upravljanje podacima za biodiverzitet u zemljama Zapadnog Balkana i Vodič sa mjerama za uspostavljanje funkcionalnih sistema izvještavanja po pitanju biodiverziteta koji će služiti kao osnova za uređenje sistema upravljanja podacima iz oblasti biodiverziteta i dalje predstoji realizacija pilot projekat kao sledeći korak u primjeni mjera iz vodiča.

SEKTOR ZA IZDAVANJE DOZVOLA

UPRAVNI POSTUPAK

U 2017. godini, Agencija za zaštitu prirode i životne sredine - Sektor za izdavanje dozvola je sproveo 785 upravnih postupaka, od kojih se 39 predmeta prenose u 2018. godinu, kao i 156 drugih procedura propisanih zakonima.

Na osnovu **Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu** ("Službeni list RCG", broj 80/05 i "Službeni list CG", broj 40/10, 73/10, 40/11, 27/13 i 52/16), Uredbe o projektima za koje se vrši procjena uticaja na životnu sredinu ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 020/07 od 04.04.2007, Službeni list Crne Gore", br. 047/13 od 08.10.2013, 053/14 od 19.12.2014) i Pravilnika donijetih u skladu sa ovim Zakonom, u Agenciji je završeno (u 2017.god) ukupno 86 postupka procjene uticaja, od čega je za: 56 projekta izdata ekološka saglasnosti na Elaborat procjene uticaja; 12 projekta donijeto rješenje da nije potrebna procjena uticaja; 14 obustavljen postupak; 1 nije predviđena procjena; 3 prosljeđivanje na nadležnost. U toku je ukupno još 35 predmeta koji će se prenijeti u 2018. godini.

U skladu sa **Zakonom o strateškoj procjeni uticaja** ("Službeni list RCG", broj 80/05 i „Službeni list CG“, br. 59/11) na osnovu podnijetih zahtjeva, Agencija za zaštitu prirode i životne sredine izdala je: 4 saglasnosti na izvještaj o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu.

Shodno **Zakonu o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine ("Sl. list RCG", br. 80/05, "Sl. list Crne Gore", br. 54/09, 40/11, 42/15, 54/16)** Agencija za zaštitu prirode i životne sredine je u 2017. godini donijela 3 Rješenja o odbijanju zahtjeva, dok će 4 zahtjeva biti prenijeta u 2018. godini.

Na osnovu **Zakona o upravljanju otpadom ("Sl. list Crne Gore", br 64/11, 39/16)** i podzakonskih akata u toku 2017. godine Agencija za zaštitu prirode i životne sredine je sprovela ukupno 447 upravnih postupka, od čega je izdato: 4 dozvole za izvoz opasnog otpada; 240 dozvole za tranzit i uvoz neopasnog otpada; 2 dozvola za preradu i odstanjivanje otpada; 4 rješenja za upis preduzeća u registar sakupljača, odnosno prevoznika otpada; 4

rješenja za upis preduzeća u registar trgovaca; 6 rješenja za upis preduzeća u registar izvoznika neopasnog otpada; 2 rješenja za upis preduzeća u registar prevoznika otpada; 79 saglasnosti na planove upravljanja otpadom proizvođača otpada; 8 rješenja o odbijanju zahtjeva za upis u registar sakupljača odnosno prevoznika otpada; 2 rješenja brisanje iz registra sakupljača i trgovaca; 96 mišljenja o potrebi izdavanja dozvola za uvoz električnog i elektronskog otpada.

Na osnovu **Zakona o zaštiti vazduha ("Sl. list CG", br. 25/10, 40/11, 43/15)** Agencija za zaštitu prirode i životne sredine sprovela je 17 upravnih postupaka, od čega je izdato: 15 dozvola za uvoz/izvoz supstanci koje oštećuju ozonski omotač i alternatinih supstanci; 2 dozvole za obavljanje djelatnosti održavanja i/ili popravke i isključivanja iz upotrebe proizvoda koji sadrže supstance koje oštećuju ozonski omotač i/ili alternativne supstance.

Na osnovu **Zakona o zaštiti od buke u životnoj sredini ("Sl. list Crne Gore", br. 28/11, 28/12, 01/14)** Agencija za zaštitu prirode i životne sredine izdala je: jednu (1) dozvolu za izradu strateških karata buke i zračunavanje nivoa buke i donijela jedno (1) Rješenje o odbijanju zahtjeva za izdavanje dozvole za izradu strateških karata buke.

Na osnovu **Zakona o zaštiti prirode ("Sl. list CG", br. 54/16)** i **Zakona o potvrđivanju Konvencije o međunarodnom prometu vrsta divlje faune i flore ("Sl. List SRJ", br. 11/01)**, sprovedeno je ukupno 184 upravnih postupaka, od čega je izdato: 19 CITES dozvola za uvoz; 1 izvozna CITES dozvola; 44 dozvole za uvoz i izvoz nezaštićenih biljaka, gljiva i životinja; 30 dozvola za sakupljanje i izvoz nezaštićenih biljaka, gljiva i životinja; 22 dozvole za obavljanje radnji, aktivnosti i djelatnosti u zaštićenom prirodnom dobru; 10 dozvola za speleološka istraživanja; 22 dozvole za obavljanje naučno obrazovnih istraživanja na zaštićenim prirodnim dobrima; 14 uslova i smjernica zaštite prirode za izrade strategija, prostornih planova, planova postavljanja objekata privremenog karaktera, planova i programa upravljanja i korišćenja prirodnih resursa (rudarstvo, energetika, saobraćaj, pomorstvo, vodoprivreda, poljoprivreda, šumarstvo, lovstvo, ribarstvo, turizam i drugim djelatnostima koje mogu imati uticaja na prirodu), strateških planova razvoja i programa; 3 dozvole za držanje divljih vrsta životinja; 3 zaključka o odbacivanju zahtjeva; 1 obustavljen zahtjev za izdavanje dozvole za obavljanje radnji, aktivnosti i djelatnosti u zaštićenom prirodnom dobru; 1 Rješenje o odbijanju zahtjeva za izdavanje dozvole za obavljanje naučno obrazovnih istraživanja na zaštićenim prirodnim dobrima; 2 Rješenja o odbijanju zahtjeva za izdavanje dozvole za obavljanje radnji, aktivnosti i djelatnosti u zaštićenom prirodnom dobru; 1 negativno rješenje za sakupljanje i izvoz nezaštićenih biljaka, gljiva i životinja; 2 negativna rješenja za obavljanje radnji, aktivnosti i djelatnosti u zaštićenom prirodnom dobru; 9 mišljenja o potrebi izdavanja CITES dozvola i svih/ostalih dozvola shodno Zakonu o zaštiti prirode.

Shodno odredbama **Zakona o odgovornosti za štetu u životnoj sredini („Sl. list Crne Gore“, broj 27/14, 55/16)** Agencija za zaštitu prirode i životne sredine je sprovela 2 upravna postupka.

Shodno **Zakonu o hidrografskoj djelatnosti („Sl. list CG“, br.21/10, 40/11, 30/12)** nije bilo zahtjeva za izdavanje dozvole za obavljanje hidrografske djelatnosti.

OSTALE PROCEDURE PROPISANE ZAKONIMA

Na osnovu **Zakona o životnoj sredini ("Sl. list Crne Gore", broj 52/16)** i **Pravilnika o bližem sadržaju Plana prevencije i plana od zaštite od udesa ("Sl. list Crne Gore" 67/16)**, Agenciji je dostavljeno ukupno 106 obavještenja o Seveso postrojenju. O primljenim obavještenjima obaviještena je Ekološka inspekcija. Agencija je na osnovu dostavljenih obavještenja, te shodno Pravilniku o količinama opasnih materija po kategorijama kojima se određuje stepen rizika ("Sl. list Crne Gore" 63/16), izradila registar Seveso postrojenja.

U skladu sa **Zakonom o strateškoj procjeni uticaja ("Službeni list RCG", broj 80/05 i „Službeni list CG“, br. 59/11)** na osnovu podnijetih zahtjeva, izdala je: 20 mišljenja na izvještaj

o stareteškoj procjeni uticaja na životnu sredinu – državni/lokalni nivo i 28 mišljenja na odluke o pristupanju nepristupanju izradi izvještaj o stateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu.

U skladu sa odredbama **Zakona o upravljanju otpadom i Uredbe o bližim kriterijumima, visini i načinu plaćanja posebne naknade za upravljanje otpadom (“Sl. list CG”, br. 39/12)** dva (2) preduzeća su izvršila prijavu djelatnosti– ambalaža, električna i elektroska oprema, baterije, akumulatori, automobilske gume, motorna ulja i motorna vozila.

TEMATSKI DIO

U toku 2017. godine Agencija za zaštitu prirode i životne sredine je implementirala sledeće Projekte (kontinuirane aktivnosti):

U okviru **Projekta“ Plana eliminacije HCFC supstanci“ realizovane su sledeće aktivnosti:** kontinuirana obuka servisera rashladne i klima tehnike; redovne konsultacije sa Grupacijom za servisere rashladnih i klima uređaja koja je osnovana u okviru Odbora udruženja građevinarstva I industrije građevinskih materijala pri Privrednoj Komori; započelo se sa aktivnostima na pripremi obuke za servisere rashlade i klima tehnike za nove i zapaljive rashlande fluide. Ista će biti realizovana u period mart-april 2018 godine;podizanje javne svijesti. U okviru **Projekta institucionalno jačanje za implementaciju Montrealskog protokola**, kao dio informisanja javnosti, u 2017. god. povodom 16.septembra Međunarodnog dana zaštite ozonskog omotača, održane su edukativne radionice o značaju zaštite ozonskog omotača i klimatskih promjena, u: SSŠ „Ivan Uskoković“, Podgorica; OŠ „21.Maj“, Podgorica; OŠ “Risto Manojlović”, Kolašin; OŠ “Veljko Drobnyaković” Risan; JPU Đina Vrbica- “Poletarac”, Podgorica. Za potrebe navedenih aktivnosti pripremljeni su i odštampani edukativni materijali. Isto tako, su pripremljeni sledeći izvještaji: godišnji izvještaj Sekretarijatu za ozon; godišnji izvještaj Multilateralom fondu za implementaciju Montrealskog protokola; godišnji izvještaj UNIDO-u. **Projekat “Istraživanje o zamjenama za supstance koje oštećuju ozonski omotač”** Tokom 2017. godine nastavilo se prikupljanjem podataka o instalisanoj opremi, koja sadrži HFC supstance, a na osnovu informacija koje dostavljaju serviseri evidentirano je 67 komada ove opreme. Podaci koji se prikupljaju o instalisanoj opremi, služiće kao baza u procesu implementacije Kigali amandmana na Montralski protokol, koji reguliše ovu grupu supstanci. **Projekat: Aktivnosti za smanjenje potrošnje HFC supstanci** će se realizovati u periodu od 18 mjeseci, počev od 1 januara 2018. godine kroz neinvesticione aktivnosti, sa ciljem da se zemlji pomogne u pripremi za ratifikaciju Kigali amandmana i za obaveze koje proizilaze ratifikacijom Amandamana.

U okviru implementacije CITES konvencije realizovane su sledeće aktivnosti:

Održana TAIEX radionica u organizaciji Evropske Komisije i Agencije za zaštitu prirode i životne sredine (4-8 Decembra u Podgorici), koja se odnosila na jačanje kapaciteta prilikom implementacije CITES Konvencije; Pripremljen godišnji izvještaj CITES Sekretarijatu o implementaciji Konvencije u Crnoj Gori; Završen pravilnik o trgovini ugroženih biljnih i životinjskih vrsta i njihovih djelova i derivata,

- Izrada izložbenih vitrina- za pokazivanje zaplijenjenih djelova i derivata vrsta koje se nalaze na CITES listi, a koje bi bile postavjene na aerodromima Crne Gore (Podgorica i Tivat), u toku 2017 godine nije realizovana usled nedostatka finansijskih sredstava opredijeljenih budžetom Agencije za 2017 godinu.
- U okviru Projekta Institucionalno jačanje, kao dio informisanja javnosti, tokom 2017. godine nijesu realizovane sledeće aktivnosti: izrada promotivnih materijala, organizovanje kreativnih radionica i organizovanje edukativnih aktivnosti usled nedostatka finansijskih sredstava opredijeljenih budžetom Agencije za 2017 godinu.

Projekat „Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje“

U okviru projekta „Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje“, koji se sprovodi u saradnji sa Svjetskom bankom, sektor za izdavanje dozvola učestvuju u radu komisija za evaulaciju tenderske dokumentacije kompanija za projektovanje i nadzor

Projekat Podrška upravljanja vodnim resursima u slivu rijeke Drine

Osnovni cilj projekta je da obezbijedi podršku efikasnijem upravljanju vodnim resursima na slivu Drine kroz razmatranje održivog korišćenja voda, zaštite od poplava i zaštite životne sredine, kao i uključivanje u konsultacije zainteresovanih strana kako bi se obezbijedilo odgovarajuće učešće javnosti.

ODJELJENJE ZA UPRAVLJANJE HEMIKALIJAMA

UPRAVNI POSTUPAK

U 2017. godini, Agencija za zaštitu prirode i životne sredine- Odjeljenje za upravljanje hemikalija je sproveo 883 upravnih postupaka, od kojih se 5 predmeta prenose u 2018. godinu.

Shodno odredbama **Zakona o hemikalijama („Sl.list CG“,br.18/12) i novog Zakona o hemikalijama (Sl.list CG br.51/17, od 11.08.2017.godine)**, Agencija za zaštitu prirode i životne sredine u 2017. godini izdala je: 27 dozvola za obavljanje slobodnog prometa opasnih hemikalija; 24 PIC saglasnosti (Postupak davanja saglasnosti na osnovu prethodnog obavještenja); 593 dozvole za uvoz; 3 tranzitne dozvole; 55 Rješenja za upis preduzeća u Registar hemikalija; 15 zahtjeva za uvoz hemikalija je odbijeno, jer se preparati nijesu nalazili na Listi klasifikovanih supstanci; 1 zahtjev za izdavanje dozvole za obavljanje djelatnosti je odbijen; 8 zahtjeva je obustavljeno na zahtjev podnosioca zahtjeva.

Na osnovu **Zakon o biocidnim proizvodima (Sl.list CG 54/16)**, u skladu sa kojim se biocid, na osnovu zahtjeva upisuje u privremenu listu, ako je taj biocid već stavljen u promet i upotrebu, Agencija za zaštitu prirode i životne sredine primila je ukupno 157 zahtjeva , od kojih je izdato: 149 rješenja o upis u Privremenu listu biocidnih proizvoda; 3 zahtjeva su odbijena; 5 zahtjeva su prenešena u 2018. Godinu.

TEMATSKI DIO

U cilju informisanja javnosti i podizanja svijesti o mogućim štetnim efektima hemikalija po zdravlje ljudi i životnu sredinu pripremljena su i odštampana 2 priručnika i to: **Priručnik o živi** u kojem se navode svojstva žive, klasifikacija opasnosti, načini izlaganja, sigurnosne mjere u radu sa živom, odlaganje, curenje i upravljanje otpadom, kao i procedure u slučaju opasnosti i **Priručnik za rukovanje materijalima koji sadrže azbestna vlakna** u kojem je definisan način upravljanja azbestom (prisutnost, procjena stanja materijala koji sadrže azbest, ispitivanje azbestnih materijala, izrada i održavanje registra, djelovanje u skladu sa rezultatima, plan upravljanja rizicima). Isto tako, tokom 2017. godine održane su edukativni časovi u četiri osnovne i četiri srednje na sledeće teme iz oblasti hemikalija: “Azbest i njegov negativan uticaj na okolinu i zdravlje”-OŠ “Njegoš” Spuž i Gimnazija; “Petar I Petrović Njegoš” Danilovgrad; “Štetni uticaji detergenata i sredstava za higijenu”-OŠ “Meksiko” Bar i Gimnazija “30 septembar” Rožaje; “Štetni uticaji žive na životnu sredinu i zdravlje” - OŠ “Dušan Bojović” Župa,Nikšić i Gimnazija ”Stojan Cerović” Nikšić; “POPs-ovi i njihovi štetni uticaji” - OŠ “Vladimir Nazor” Podgorica i Mješovita srednja škola “Stjepan Radić” Žabljak.

U 2017. godini sektor za izdavanje dozvola i Odjeljenjer za upravljanje hemikalijama učestvovao je i na radionicama i sastancima iz djelokruga sektora (lokalnim i međunarodnim).

SEKTOR ZA VOĐENJE INFORMACIONOG SISTEMA IZ OBLASTI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

- Kontinuirana saradnja i distribucija informacija i saopštenja za javnost Agencije za zaštitu prirode i životne sredine medijima;
- 25.01.2017.god. - Organizacija edukativnih aktivnosti u osnovnim školama u Podgorici OŠ "Niko Maroš" u Bijelom Polju – Zeta, OŠ "Vlado Milić" u Donjoj Gorici, i OŠ "Milorad Musa Burzan", povodom 26.januara Svjetskog dana obrazovanja o zaštiti životne sredine;
- 27.01.2017.god. - Rad na upitnicima o statistici otpada;
- 01.02.2017.god. - Rad na organizaciji ekoloških časova, vezano za obaveze Agencije iz Nacionalne strategije aproksimacije sa Akcionim planom za period 2016-2020. godine;
- 02.02.2017.god. - Povodom obilježavanja 02. februara - Međunarodnog dana vlažnih staništa, prisustvo na okruglom stolu "Zaštita i unaprjeđenje specijalnog rezervata Tivatska Solila";
- Rad na izradi priručnika "Azbest - priručnik za rukovanje materijalima koji sadrže azbestna vlakna";
- 06.03.2017.god. - Organizacija ekoloških časova, na temu: "Azbest i njegov negativan uticaj na okolinu i zdravlje", u Gimnaziji "Petar I Petrović Njegoš" u Danilovgradu i OŠ "Njegoš" u Spuzju;
- 10.03.2017.god. - Organizacija ekološkog časa, na temu: "Štetni uticaji deterdženata i sredstava za higijenu" u OŠ "Meksiko" u Baru;
- 15.03.2017.god. - Organizacija ekološkog časa, na temu: "Štetni uticaji deterdženata i sredstava za higijenu" u Gimnaziji "30 Septembar" u Rožajama;
- 17.03.2017.god. - Organizacija ekoloških časova, na temu: "Štetni uticaji žive na životnu sredinu i zdravlje" u OŠ "Dušan Bojović" u Župi i Gimnaziji "Stojan Cerović" u Nikšiću;
- 28.03.2017.god. - Organizacija ekološkog časa, na temu: "POP-sovi i njihovi štetni uticaji" u OŠ "Vladimir Nazor" u Podgorici;
- 04.04.2017.god. - Organizacija ekološkog časa, na temu: "Štetni uticaji deterdženata i sredstava za higijenu" u Mješovitoj srednjoj školi "17.septembar" na Žabljaku;
- 06.04.2017.god. - Rad na upitniku United Nations Statistics Division (UNSD) and United Nations Environment, koji se odnosi na elektronski otpad;
- U periodu januar-maj 2017.god. realizovane su aktivnosti u cilju uspostavljanja web portala "Nacionalno zaštićena područja" koje su finansijski podržane od strane MAVA fondacije u okviru IUCN-ovog regionalnog projekta „Towards Strengthened Conservation Planning in South-Eastern Europe“;
- Informacioni sistem životne sredine (EIS) koji je razvijen u okviru IPA projekta EuropeAid/135477/C/SER/ME u periodu od 18.11.2014.god. – 17.05.2017.god., u smislu obezbjeđivanja pouzdanih i blagovremenih informacija o životnoj sredini, ka EIONET-u, drugim međunarodnim organizacijama, donosiocima odluka i javnosti;
- 11.04.2017.god. - Održane edukativne radionice o zaštiti morskog biodiverziteta u Budvi;
- 05.06.2017.god. - Organizacija aktivnosti povodom Svjetskog dana zaštite životne sredine;
- 12.06. - 16.6.2017.god. - Priprema na tabelarnom prikazu brojnog stanja divljači po godinama, kao i prikaz odstrijela divljači. Podaci će biti prikazani u Drugom izvještaju o stanju životne sredine po indikatorima;
- 21.09.2017.god. - Prisustvo na javnoj tribini: "URBANA MOBILNOST I JAVNI PROSTORI";
- 22.09.2017.god. - Prisustvo na "EUROVELO8 RADIONICI" u organizaciji UNDP-a;

- 22 i 23.09.2017.god. - Organizacija Međunarodne eko regate “Kajak-kanu 2017.god.”;
- 28.09.2017.god. – Prisustvo na sastanku Podgrupe - Domen 4, Poglavlje 18 – STATISTIKA;
- Povodom početka realizacije Projekta “Arhus karavan”, Agencija za zaštitu prirode i životne sredine i Ekološki pokret “OZON” iz Nikšića, su 17.oktobra 2017.godine organizovali edukativnu posjetu preduzećima Regionalna sanitarna deponija “Možura” i “Hemosan” u Baru;
- 19.10.2017.god. - Prisustvo sastanku sa predstavnicima UNDP-a, u vezi katastara zagađivača životne sredine;
- 27.11.2017.god. – Saradnja sa Svjetskom bankom, vezana za registre otpada u Crnoj Gori;
- 01.12.2017.god. - Sa ciljem razmjene iskustava u okviru više programskih zadataka, realizovana je radna posjeta predstavnika Agencije za zaštitu prirode i životne sredine, Agenciji za zaštitu životne sredine Srbije;
- 01.12.2017.god. - Organizacija ekološkog časa, na temu: “Zaštita ozonskog omotača” u OŠ “21.maj” u Podgorici;
- 14.12.2017.god. - Organizacija edukativnih aktivnosti u Tivtu, na temu: “Neka plavo ostane plavo”;
- 15.12.2017.god. - Organizacija edukativnih aktivnosti u Kolašinu, na temu: “Zaštita ozonskog omotača”;
- 21.12.2017.god. - Organizacija edukativnih aktivnosti u Risnu, na temu: “Zaštita ozonskog omotača”;
- 26.12.2017.god. - Prisustvo na sastanku Podgrupe - Domen 4, Poglavlje 18 – STATISTIKA;
- 23.-24.11.2017.god. – Prisustvovanje sastanku EIONET NRC-a za Informacioni sistem životne sredine u Kopenhagenu, Danska;
- Učešće u GIZ programu – Otvoreni regionalni fondovi za jugoistočnu Evropu – Biodiverzitet (ORF-BD) projekta – *Regionalna mreža za upravljanje informacijama o biodiverzitetu i izvještavanje (BIMR)*, koji zajednički organizuju Agencija za zaštitu prirode i životne sredine i ORF-BD BIMR., 2016 / 2018.god. U sklopu projekta održani su sastanci: Banja luka 24-26.04.2017.god.; GIS trening 19-22.09.2017.god., Kolašin; 04.10. 2017.god., Beograd.

Aktivnosti Arhus centra Berane su u toku 2017.god. bile usmjerene na obezbjeđivanju pouzdanih i pravovremenih informacija iz oblasti životne sredine, razmjeni informacija sa relevantnim institucijama kao i pružanju podrške zainteresovanoj javnosti i NVO sektoru u pitanjima koja se odnose na životnu sredinu i zdravlje ljudi.

Posjeta Arhus centru je bila kontinuirana tokom godine, i u većini slučajeva odnosila se na pružanje informacija o načinu uključivanja građana u Javne rasprave, načinima informisanja i ostvarivanja prava građana kada je životna sredina u pitanju. Putem email adrese arhusberane@epa.org.me, zainteresovani građani i NVO sektor dobijaju sve tražene informacije, dok se putem portala www.epa.org.me javnost obavještava pitanjima koja se odnose na životnu sredinu i zdravlje ljudi.

- 16.01.2017.god. – Rad na izradi brošure o praktičnoj primjeni Arhuske konvencije u saradnji sa OEBS-Misijom u Crnoj Gori i Arhus centrom Nikšić, u susret VI sjednici Sastanka strana potpisnica Arhuske konvencije;

- 18.01.2017.god.- dostavljanje traženih informacija NVO-Sjeverna zemlja a odnose se na članstvo u Komisiji za ocjenu Elaborata procjene uticaja na životnu sredinu deponije-Maljevac;
- 07.02.2017- Radni sastanak sa predstavnicima Opštine Berane (Sekretarijat za životnu sredinu) u cilju realizacija mjera i zajedničkih aktivnosti u narednom periodu;
- 06.04.2017.god- sastanak sa predstavnicima CZIP-vezano za realizaciju projekta – telemetrijsko praćenje roda u naučno istraživačke svrhe.Realizovan projekat i instalirana oprema za telemetrijsko praćenje roda;
- 22.04.2017.god – obilježavanje Dana planete zemlje - edukativne radionice u osnovnim školama u Beranama, koje su imale za cilj formiranje stavova i ekološke svijesti učenika o značaju očuvanja životne sredine;
- 19.05.2017–Prisustvo Arhus centra okruglom stolu „Upravljanje otpadom u Crnoj Gori – izazov na putu evropskih integracija“;
- 05.06.2017.god- Obilježavanje Svjetskog dana zaštite životne sredine “Poveži se sa prirodom“ - Đački parlament-SSŠ “Dr Branko Zogović“,Berane;
- 11.09.2017.god. - Arhus centar Berane- učešće na Međunarodnoj konferenciji posvećenju Arhuskoj konvenciji- VI sastanak zemalja potpisnica Arhuske konvencije, Budva 11-15.09.2017.god.;
- 26.09.2017.god. - Arhus centar Berane uključen u izradu Strateškog plana razvoja Opštine Berane;
- 17.10.2017.god. - Arhus karavan - početak realizacije projekta posjetom Opštini Bar (Deponija Maljevac i preduzeće Hemosan iz Bara);
- 31.10.2017.god.- Radni sastanak sa predstavnicima Opštine Berane- Sekretarijat za opštu upravu i društvene djelatnosti - uključivanje Mjesnih zajednica u procese donošenja odluka koje se donose u odnosu na životnu sredinu;
- 10.11.2017.god. - U organizaciji Arhus centra a u saradnji sa Opštinom Berane održan edukativni seminar za predsjednike Mjesnih zajednica o praktičnoj primjeni Arhuske konvencije i pravima koja iz nje proizilaze;
- 01.01-31.12.2017.god. - Rad na prikupljanju podataka o saradnji organa državne uprave / Agencija za zaštitu prirode i životne sredine i NVO - primjeni Uredbe o načinu i postupku ostvarivanja saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija i Uredbe o postupku i načinu sprovođenja javne rasprave u pripremi zakona.

U toku 2017.god. shodno Zakonu o slobodnom pristupu informacijama primljeno je 55 zahtijeva i 13 žalbi.

ODJELJENJE ZA RADIOLOŠKU I NUKLEARNU SIGURNOST I BEZBIJEDNOST I ZAŠTITU OD JONIZUJUĆEG I NEJONIZUJUĆEG ZRAČENJA

Odjeljenje za radiološku i nuklearnu sigurnost i bezbjednost i zaštitu od jonizujućeg i nejonizujućeg zračenja osnovano je u okviru Agencije za zaštitu životne sredine u skladu sa preporukama Evropske Komisije i Međunarodne agencije za atomsku energiju. Ono vrši stručne i sa njima povezane upravne poslove iz oblasti zaštite od jonizujućeg zračenja koji se odnose na:

- sistematsko ispitivanje sadržaja radionuklida u životnoj sredini (monitoring);
- izradu analiza i izvještaja o stanju radioaktivnosti životne sredine;

- prikupljanje i objavljivanje informacija od interesa za životnu sredinu i zdravlje ljudi;
- vođenje informacionog sistema o stanju radioaktivnosti u životnoj sredini;
- prikupljanje informacija o radijacionim udesima;
- izdavanje dozvola za proizvodnju, promet i korišćenje izvora jonizujućeg zračenja i radioaktivnih materijala;
- izdavanje potvrda o evidentiranju izvora jonizujućeg zračenja;
- izdavanje potvrda o ispunjenosti uslova za stručnu osposobljenost lica odgovornog za zaštitu od jonizujućeg zračenja;
- vođenje registra prijava izdatih dozvola, potvrda o evidentiranju i sertifikata;
- formiranje i održavanje baze podataka (centralni registar) o izvorima jonizujućeg zračenja i korisnicima tih izvora, radioaktivnim materijalima, profesionalno izloženim licima, o radioaktivnom otpadu i vršenje kontrole evidencija koje vode korisnici, kao i o drugim podacima od značaja za zaštitu od jonizujućeg zračenja i radijacionu sigurnost;
- nalažanje i učestvovanje u sprovođenju mjera zaštite od jonizujućeg zračenja i radijacione sigurnosti; zaštitu od nejonizujućeg zračenja;
- saradnju sa nadležnim državnim organima, međunarodnom agencijom za atomsku energiju i drugim međunarodnim tijelima i nadležnim organima drugih država u vezi sa sprovođenjem zakona;
- dostavljanje sredstvima javnog informisanja, nadležnim državnim organima i međunarodnoj agenciji za atomsku energiju informacija od značaja iz oblasti zaštite od jonizujućeg zračenja i radijacione sigurnosti;
- davanje mišljenja na zahtjev nadležnih državnih organa u vezi sa pristupanjem međunarodnim konvencijama i drugim sporazumima iz oblasti zaštite od jonizujućih zračenja i radijacione sigurnosti.

Odjeljenje za radiološku i nuklearnu sigurnost i bezbjednost i zaštitu od jonizujućeg i nejonizujućeg zračenja, takođe vrši stručne i sa njima povezane upravne poslove iz oblasti zaštite od nejonizujućih zračenja :

- izdavanje i oduzimanje dozvola za korišćenje izvora elektromagnetnog polja;
- izdavanje i oduzimanje dozvola za obavljanje stručnih poslova zaštite od nejonizujućih zračenja;
- izdavanje i oduzimanje dozvola za korišćenje uređaja koji emituju ultrazvuk;
- izdavanje i oduzimanje dozvola za korišćenje uređaja koji emituju optičko zračenje ili sadrže izvore optičkog zračenja;
- izdavanje i oduzimanje dozvola za stručno osposobljavanje lica odgovornih za sprovođenje mjera zaštite od nejonizujućih zračenja;
- izradu stručne osnove Programa sistematskog ispitivanja nivoa nejonizujućeg zračenja;
- pripremu informacija o sprovođenju programa monitoringa;
- vođenje registra o nejonizujućem zračenju;
- praćenje donošenja i primjenu propisa, preporuka i direktiva EU u oblasti izdavanja dozvola za zaštitu od nejonizujućeg zračenja i pripremanje izvještaja i informacija iz djelokruga navedenih aktivnosti.

➤ **Monitoring radioaktivnosti u životnoj sredini**

Shodno članu 9 Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti („Službeni list Crne Gore”, broj 56/09), Agencija za zaštitu životne sredine priprema godišnji Predlog programa sistematskog ispitivanja radioaktivnosti u životnoj sredini, koji na predlog Ministarstva održivog razvoja i turizma, usvaja Vlada Crne Gore. Program sistematskog

ispitivanja radioaktivnosti u životnoj sredini, koji se sprovodi od 1999. godine, vrši se radi utvrđivanja prisustva radionuklida u životnoj sredini i procjene nivoa izlaganja stanovništva jonizujućem zračenju i to u normalnim uslovima, u slučaju sumnje na radijacioni udes i u toku radijacionog udesa.

Monitoring radioaktivnosti životne sredine u Crnoj Gori sprovodi se godišnje i obuhvata: ispitivanje jačine apsorbovane doze gama zračenja u vazduhu, sadržaja radionuklida u vazduhu, čvrstim i tečnim padavinama, rijekama, jezerima i moru, zemljištu, građevinskom materijalu, vodi za piće, životnim namirnicama, stočnoj hrani, ispitivanje nivoa izlaganja jonizujućem zračenju (prevashodno gasu radonu) u boravišnim prostorijama i radnoj sredini.

Agencija za zaštitu životne sredine je u toku 2017. godine definisala Plan programa monitoringa za 2018. godinu i pripremila Izvještaj o monitoringu radioaktivnosti u životnoj sredini Crne Gore za 2016. godinu.

Program sistematskog ispitivanja radionuklida u životnoj sredini za 2016. godinu realizovao je DOO „Centar za ekotoksikološka ispitivanja Podgorica“.

Koncentracija analiziranih radionuklida u svim segmentima životne sredine, kao i u hrani i vodi za piće kretala u istim granicama kao i prethodnih godina tj. u dozvoljenim granicama. S obzirom da na teritoriji Crne Gore, kao ni van njenih granica, nije bilo nuklearnih/radioloških akcidenata/incidenata koje su mogle ugroziti naše stanovništvo zaključuje se da stanovništvo Crne Gore u toku 2016. godine nije bilo prekomjerno radiološki opterećeno.

➤ **Izdane dozvole u toku 2017. godine**

U skladu sa **Zakonom o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti** („Sl. list CG”, broj 56/09), **Zakonom o prevozu opasnih materija** („Sl. list CG”, br. 05/08) i važećim podzakonskim aktima, Agencija za zaštitu životne sredine u 2017. godine izdala je:

- **40** dozvola za obavljanje radijacione djelatnosti - korišćenje izvora jonizujućeg zračenja;
- **59** dozvole za promet (uvoz, izvoz, tranzit) izvora jonizujućeg zračenja i rezervnih djelova;
- **18** dozvola za prevoz radioaktivnog materijala, od čega 3 dozvole za višekratni prevoz;
- Odbačena su **2** zahtjeva za izdavanje rješenja za obavljanje radijacione djelatnosti.

Službenici ovog odjeljenja učestvovali su u 30 komisija za utvrđivanje ispunjenosti uslova za obavljanje radijacione djelatnosti. Takodje u samom procesu izdavanja dozvola redovno se ažurira RAIS baza podataka kao i baza o profesionalno izloženim licima.

U skladu sa **Zakonom o zaštiti od nejonizujućih zračenja** ("Sl. list Crne Gore", br. 35/13) i **Pravilnikom o bližim uslovima za obavljanje stručnih poslova zaštite od nejonizujućih zračenja** ("Sl. list Crne Gore", br. 021/16), Agencija za zaštitu životne sredine u toku 2017. godine izdala je:

- **1** dozvole za vršenje stručnih poslova zaštite nejonizujućih zračenja - mjerenje nivoa elektromagnetnih polja koja generisu elementi elektroenergetskog sistema.

Službenici Odjeljenja za radiološku i nuklearnu sigurnost i bezbjednost i zaštitu od jonizujućeg i nejonizujućeg zračenja, učestvovali su u 1 komisije za utvrđivanje ispunjenosti uslova za vršenje stručnih poslova zaštite od nejonizujućih zračenja.

Takođe, službenici ovog odjeljenja su u toku 2017. godine davali mišljenja na zahtjev nadležnih institucija, koja se tiču kako jonizujućih tako i nejonizujućih zračenja.

➤ **Saradnja sa Međunarodnom agencijom za atomsku energiju u 2017. godini**

Agencija za zaštitu životne sredine učestvuje i u brojnim regionalnim projektima Međunarodne agencije za atomsku energiju. Najvažniji dio posla se tiče stvaranja Mreže mediteranskih zemalja u cilju sigurnog i bezbjednog transporta radioaktivnih materijala.

Tokom 2017. godine službenici Odjeljenja za radiološku i nuklearnu sigurnost i bezbjednost i zaštitu od jonizujućeg i nejonizujućeg zračenja prisustvovali su sastancima, trening kursevima i radionicama u okviru sledećih projekata:

- 1. RER 9111 Uspostavljanje Održive Nacionalne Regulatorne Infrastrukture Nuklearne i Radijacijske sigurnosi** - Establishing a Sustainable National Regulatory Infrastructure for Nuclear and Radiation Safety;
- 2. RER 9127 Uspostavljanje Pобоljšanja Pristupa Kontrole Izlaganja Javnosti Radonu** - Establishing Enhanced Approaches to the Control of Public Exposure to Radon;
- 3. RER 9128 Jačanje Nacionalnih Kapaciteta za Radiološku Zaštitu Radnika na Radu i Profesionalno Izloženih Lica** - Strengthening National Capabilities for Radiological Protection of Workers and Occupational Exposure Control;
- 4. RER 9130 Jačanje i Harmonizacija Nacionalnih Kapaciteta za Odgovor na Nuklearne i Radiološke Vanredne Situacije** - Strengthening and Harmonizing National Capabilities for Response to Nuclear and Radiological Emergencies;
- 5. RER 9109 Jačanje Obrazovanja i Infrastrukture za Obuku i Izgradnju Nadležnosti u Radijacionoj Sigurnosti** - Strengthening Education and Training Infrastructures and Building Competence in Radiation;
- 6. RER 9132 Jačanje Tehničkih Sposobnosti Zemlje Članice u Zaštiti od Zračenja u Medicini** - Strengthening Member State Technical Capabilities in Medical Radiation Protection;
- 7. RER 6028 Uspostavljanje Kontrole Kvaliteta u Rentgen Dijagnostici** - Establishing Quality Assurance/Quality Control in X-Ray Diagnostics;
- 8. RER 9107 Jačanje Sposobnosti Upravljanja Radioaktivnim Otpadom** - Strengthening Radioactive Waste Management Capabilities;
- 9. RER 1013 Podrška Upravljanja Kvalitetom Vazduha(faza II)** - Supporting Air Quality Management (Phase II);
- 10. RER 9120 Podrška Realizacije Dekomisije za Objekte koji koriste Radioaktivni Materijal** - Supporting Decommissioning Implementation for Facilities Using Radioactive Material
- 11. RER 9121 Podrška Programa Sanacije Životne Sredine** - Supporting Environmental Remediation Programmes;
- 12. RER 0040 Podrška Održivosti Programa Aktivnosti** - Supporting Sustainability of Programme Activities;
- 13. RER0037 Podrška Pregleda Programa i Planiranje** - Supporting Programme Review and Planning.